

TRENČAN

Trenčanom o Trenčíne

Ing. Vojtech Brabenec, Trenčín, 12.1.2016, www.trencan.6f.sk

"Dialóg Slováci - Česi."

*List z r. 1968 o situácii v trenčianskej továre Nehera v novembri 1944
a vtedajší prejav župného tajomníka HSL'S Jančoviča.*

Náhoda pred časom vyniesla na svetlo niekoľko popísaných starých listov preklepového papiera, text je ktorousi ďalšou kópiou písanou na klasickom písacom stroji, preto je už horšie čitateľný.

Vtedajší pisateľ, niekdejší vyššie postavený pracovník trenčianskej továrne Nehera (po znárodení Odevné závody V. Širokého, tiež Odeva, ...), v čase politického odmáku leta 1968 píše novinám Pravda svoje spomienky na to, ako v továre Nehera v novembri 1944 po vypuknutí SNP rástlo napätie medzi nepočetným moravským osadenstvom podniku a miestnymi slovenskými zamestnancami.

Vtedajší majiteľ továrne bol Jan Nehera z Prostějova, závod viedli jeho krajania. Pisateľ v r. 1968 spomína, že situáciu v novembri 1944 riešili zvolaním schôdze osadenstva závodu, na ktorej najskôr prehovoril župný predseda Hlinkovej slovenskej ľudovej strany Andrej Marsina, po ľom predniesol prejav župný tajomník Hlinkovej slovenskej ľudovej strany Pavol Jančovič. Jančovičov prejav stenografovali, potom prepísali a prepis neskôr odovzdali (znárodeneným) Odevným závodom "...ako kuriozitu a doklad o jednej prekonanej ľažnosti..." .

Aj dnes sú tento prejav aj list zaujímavým dobovým svedectvom stavu spoločnosti v novembri 1944, ale aj v júni 1968, a to z viacerých hľadisk - preto ho zverejňujeme.

O ďalších osudoch vtedajšieho rečníka - trenčianskeho tajomníka Jančoviča - píše v článku v matičnom Národnom kalendári roku 2015 pán Dr. Martin Lacko z Ústavu pamäti národa pod názvom "Nezlomený bojovník za štátnu samostatnosť". 60 rokov od procesu s Pavlom Jančovičom a spol.", ktorý je so súhlasom autora druhotne uverejnený aj tu na internetovej stránke TRENČAN.

Titul.

Redakcia časopisu PRAVDA

Bratislava

M. Plištilová : Dialog: Slováci - Čosi.

K Vášmu článku by som rád zaujal stanovisko.

Problém Slovákov a Čechov v Konštrukte v Trenčíne nie je isto ojedinelý. Je a drie sa aj v iných podnikoch, len sa o ňom nepíše.

Pred rokom 1948 sa len zriedka vyskytoval. Len rás, za mojej viac ako tridsaťročnej činnosti v podnikoch, kde spolu pracovali Česi a Slováci, došlo k problému. Problém to ani nebolo skôr malá epizódka. A práve o nej Vás chcem poinformovať. Ako vzhikla a ako sa Ľahko a rýchlo sliktívodovala.

V — r. 1941 som nastúpik — — — k bývalej firme Nehera, terajších Odevných závodov v Trenčíne, keď už mal podnik za sebou viac ako rok svojej činnosti. Bol som sedemnásťtým pracovníkom českej národnosti vylaným z preštejovského podniku, ktorí tu pomáhali, resp. zriaďovali výrobu, zaúčali tunajších pracovníkov do podnikania /a dobre/ a odovzdávali im svoje skúsenosti.

Västkých sedemnásť pracovníkov vyvýjalo na svojich nových pracoviskách maximálne úsilie a každý z nich bol dobrým vzorom svojim podriadeným. Ich pracovné vypáanie a množstvo vykonanej práce poskytovalo dostatek príležitostí k nasledovaniu a len minimum dôvodov k závislosti. Veľa trpezlivej svedomitej práce len zriedkakedy niekto závidí. Zimoriadna a pritom každému zretelnej aktivity bola aj nevyhnutne potrebná na prekomanie určitej aversie k prisluhánikom českého národa, ktorá sa, isto nepochybne, u niektorých miestnych politických činitelov vyskytovala. Prítom ani fípnané pôžiaky nebolí v prvých rokoch, kedy bola každá koruna potrebná v prvom rade na rozširujúcu sa prevádzku, výrazne prítalivé. Za týchto okolností ale podnik rýchlo rástol a spokojnosť bola na västkých stranach. Boli spokojní zamestnanci, ktorí dosahovali výsokých zárobkov, ako v zamestnaniach, z ktorých prichádzali, radosť z dobre vykonanej práce mali aj vedúci pracovníci podniku a spokojnosť bola aj na västkých mestských, štátnych a politických zložkach. Nebolo objektívnych príčin k nespokojnosti. Za týchto okolností rástol v Trenčíne "Za mostami" rýchlo podnik, ktorý sa už koncom roku 1945 stal najväčším svojho druhu na Slovensku.

Tento výsledok bol zákonitým výsledkom intensívnej tvorivej činnosti, kedy sa každý úprímane usiloval odovzdať čo najväčší podiel svojich schopností kolektívu, ktorého bol uvedomelym, hrdým členom. Za týchto okolností nebolo ani času, ani smyslu pre vyvolávanie rostrojov. Táto, doaľova pracovná idyla, na ktorej malo zásluhu všetkých tých cca 500 zamestnancov, bola nakrátko narušená po Slovenskom národnom povstani.

Pamätníkom týchto slávnych, nezabudnuteľných dní je známe, že na stránkach časopisov Slovák a Gardista bol vznik SNP pripisovaný zásahu Česko-bolševickej čvargy. Propaganda nasúca sa týmto štýlom, mala samozrejme aj vplyv na "zobudenie sa" niektorých našich zamestnancov /hoci ani jeden neboli členom HG/, ktorí začali písat státnosti a phováračky, že ich Česi komandujú a pod. Viem, že aj niektorí prilič uvedomeli trencianski partajnici mimo podniku, považovali za potrebné upozorňovať na nebezpečenstvo "Z posa mostov" a menovite osočovať niektorých českých a slovenských, protifašistických a česko-slovenských zamyšľajúcich pracovníkov. Keď sa kde tu, aj na pracoviiskách podniku račali /hoci nemalo/ prejavovať tieto tendencie, uvedomili sme si, že násme tento netiadisci rušivý stav už v sárodku likvidovať. Po krátkom rozmyšľaní bolo zrejme, že bez drástických opatrení a zásahov, ktorým sme sa doteraz vždy sústavne vyhýbali, na to nastačíme. Prevedenie, tento až dosiaľ jedine používaný spôsob, sa nám nevidelo dosť účinné a okrem toho by si vyžiadalo dlhý, trpežlivý proces. Obrátili sme sa preto na vtedajšie politické orgány, ktoré boli cestou sponutných stáinství, ktoré dostávali, s veci informované. Až do tej doby mali o fírme Nehra tie najlepšie informácie. Rozhodli sa preto zasiahnuť a pomôcť. Župný predseda a župný tajomník HSĽS si vyžiadali sústredenie zamestnancov vo výrobcnej hale a dostavili sa do podniku. Na tomto spoločnom mitingu predniesol župný tajomník improvizovaný prejav. Zaobral sa v ňom stáinstvami, ktoré dostávajú a realizácia ktorých by mohla ev. veľmi viac narušiť doterajšiu pracovnú morálku a disciplínu a pozície jednotlivých českých vedúcich pracovníkov podniku. Ľudový obsah prejavu, ktorého dominantou bolo to známe, že "politika je pánske huncútstvo" mal hliadný účinok aj na tých niekoľkých nespokojencov, ktorí nemali ten najkladnejší postoj k práci a využili tieto pohnuté doby, skôr z pásive a tužby po senzácií, k osočovaniu pocitívych - usilovných pracovníkov a k vyvolaniu škripiek. Výsledkom záskoku bolo zahatenie neopodstatnených stáinství a umožnenie pokračovať nerušene v usilovnej práci. Žili a pracovali sme z podstaty tohto zásahu ešte v prvých rokoch po oslobodení, až do nástupu kádrových posudkov. Stádili sme v tej dobe vybudovať 90% toho, čo je dnes v trencianskom závode a vychovať - vykoliť celý rad Slovenských odborníkov, ktorí sú dnes

dôstojnými predstaviteľmi odvetvového priemyslu na Slovensku a mielen tam. Nechal som vtedy celú reč stanografovať. Už dávna som odovzdal prepis prejavu vedeniu terajších OZ k dispozícii, ako kuriezu a doklad o jednej prekonanej ťažkosti zo začiatkov pôsobenia podniku v Trenčíne./ Opis prejavu Vám posielam v prilobe./

Písem Vám toto väčško aj preto, aby som Vám podal dôkaz o tom, že aj zdravé produktívne podnikanie potrebuje niekedy tiežnu pomoc príslušných úradov. Pomoc podložená citlivým prístopom k týmto veľmi pálivým otáskam a v neposlednom rade aj objektívnej informovanosťou o činnosti mielen podniku, ale aj ich vedúcich činitelov. Keď by sme sa vtedy neboli už v prvých náznakoch tohto vážeho namušenia spoločného a nepostrádatelného spolušitia a spolupráce Slovákov a Čechov obrátili o pomoc na vtedajšie rozhodujúce politické složky, dostali by sme sa nakoniec do trampôt, ktorých výsledkom by nebolo nič iné než celkové spustošenie všetkých, roky budovaných kladov a dosiaľ docieľaných výsledkov.

Žiadať v takomto pripade pomoc, dať tým najave, že na vyriešenie problému mestačím, nie je prejavom nemohúcnosti. Najmä keď som až doteraz, za normálnych okolností, pomoc nepotreboval. Samozrejme, že aj tak isto musí byť pomoc hodnotená zo strany úradov a úradných činitelov. Aj k tomu je ovšem potrebný okrem hore-spomennutého, v prvom rade talent, správny postrech, a ako sa povie "dobrý nos" politických činitelov.

Srdečne Vás zdravi :

Štát. ministerstvo hospodárskej politiky
Ministerstvo Ekonómie
Trenčín

Prejav HSĽS Jančovič

Prajav šépného tajomníka HSĽS Pavla Jančoviča za celosúvodej schôdza zamestnancov firmy Hebeva, Trenčín.

Mili priatelia,

Vy, ktorí ste starší, pamätáte sa, že podobné školenie zamestnancov v minulosťi nebolo. V Slovenskom štáte sme začali také školy v júni 1942. Bola to najprv škola pre tajomníkov a poslancov na Šliaci, ďalšie školy boli pre okresných funkcionárov, potom školy pre funkcionárov miestnych. A teraz konečne sme priáli medzi zamestnancov slovenských podnikov, aby sme aj im povedali niekoľko slov.

Moju úlohu, ako politického tajomníka je povedať, že sme nepriáli, aby sme bombardovali a bili do zamestnávateľov, nie tak, ako keby boli zajtra volby a chceli by sme Vás získať pre našu stranu. V minulosťi sa to robilo, že tajomníci a iní politickí rečníci prichádzali medzi robotníkov a nahovárali ich, aby hlasovali na ich stranu, že im pomôžu. V našom slovenskom štáte je len jedna politická strana, Hlinková slovenská ľudová strana, ktorá je za tento štát súčasťou, ktorá ho obnovila a ktorá si teda právom hinda, aby všetci obyvatelia tohto štátu konali to, čo ona preto issuje a ako si to ona hinda.

Politika HSĽS je Vám všetkym dosťatočne známa. /známa/. V minulosťi, keď sme prichádzali s, #iac s sebavedomie slovenskeho ľudu, hovorili sme často o krivdach, ktoré spáchali cudzie režimy, ktoré rozhodovali na našimi životmi. A právom sme to museli hovoriť, lebo Slovensku sa krividilo, Slovensko sa ohrozovalo, využívalo. Za 20.rokov bývalého režimu bolo odmontované a odvlečené strojného zariadenia z niekoľko sto tovární. Teraz je tomu kaopak. Kaopak reťa, lebo ti, čo nás vedú, sú ľudia z našej krvi a našej kouti. Za posledné tri roky bolo vybudovaných na Slovensku 169 továrenských podnikov, medzi ktoré sa počíta aj tento Váš podnik. Počiatky tejto továrne veľmi dobre poznáme, boli veru taiké, ale vývin bol služobný. Keď slovenská vláda dala súhlas k tomu, aby súči tito fabriky majiteli z protektorátu na Slovensku stavala, malo slovenská vláda na zreteli v prvom rade Slovákov, záujem obyvateľov na Slovenského štátu. Tu mi prichodí na um povedať, čo už naznačil pán Šajný predsedca Karaiska, že nás dnes v súčasnosti Slovenskom štáte musí byť vítaný každý človek, či je slovenskej národnosti, alebo inej, každý, ktorý má vomá dvojháť slovenský ľud. Vám starším to bude možná divné, lebo sa pamätáte, že sme 20 rokov bili proti Čechom. Ale tomu neboli na viny ten český národ, ale tých niekoľko ľudí, ktorí aj tento český národ zaúdzali, ba povedal by som, priviedli ke takmer do záhuby.

V samostatnom Slovenskom štátu sa toto znešilo. Povedal by som to tak po dedináky, že politika, to je pánske huncústvo. Za bývalej republiky my sa bili so všetkými čí to boli slováci alebo neľováci, ktorí nepoderovali slovenskú vec. Dnes sa nesmím do nikoho bit, ani nikomu nadavat, opakujem, proto nie, lebo ti, čo sú tu, eš tu so súhlasom slovenskej vlády a strany a ich súhlasom dostali sa na Slovensko, neľováci, ktorí nám dnes pomáhajú naše Slovensko budovať. A týchto musíme si ctiť a väčiť, lebo vo štite násnej strany a násneho štátu je haslo za svätého písma: miluj blízkeho svojho, ako seba samého. To sa netýka len Slovákov, ale každohoa, či je to Čech, alebo Inšec, alebo i Nadváč, lebo i ten je náš blízky. A politickej strane si musíme väčiť a milovať v prvom rade toho neľováka, ktorý nám tu pomáha Slovensko budovať a možímu Vám všetkým, aby sa nám tu ľahšie a ľahšie žilo. Kedy som Vám viac matol povedal, len to, že za 5 rokov samostatného Slovenského štátu bolo na Slovensku vybudované 163 fabriky, tým som povedal dosť. Povedal som, že tieto podniky nám pomáhajú budovať aj neľováci. Konkrétno sa musíme dotknúť aj tejto fabriky, ktorá politická strana sedopovedná za tento štát, veľmi príseň posporuje, čo sa tie deje. Hľadali sme sice v malíj miere, niekoľko prípadov, že sa niektorí medzi Vami odvádzajú kritizovať činy, učlamovali autoritu a zdržovať ľudu k niektorým vedúcim funkcionárom tohto podniku len preto, že sú tu Ľosi.

Vy dobre víete, že Vy s politiky novy hlijet, že hľadaj druhý človek s politiky novy hlije, a „repáčte mi, pretože sú ja, nerozumie...“ Politiku patrí Ľudom, ktorí vedú štát. Politiku prenášajme politikom a Ľudom, ktorí sa s nou zaobratia sújú. Keď hovoríme, že v tejto fabrike každý neľovák, ktorý tu je zamietaný, je tu so súhlasom slovenskej vlády a strany, nikto nemá právo toto rozhodnutie vkládať a strany kritizovať.

Ak má niektorí oprávnenú státnosť, na to sú tu my, aby sme dali veci do poriadku. Všetci sme len Ľadí a môžeme sa myliť. Keď urobíme nejaké rozhodnutie, robíme ho v presvedčení, že ho robíme dobre. Ako priateľia sú dosto upozornia: sú ate určili. Preto, keď máte nejakú krivdu o rívnemu, na to sú tu Váši predstavenci v „odniku“ a my, Vaša odborová organizácia, aby sa tieto veci napravili. S tým, čo sa deje vo Vašom „odniku“, my súhlasíme, lebo to dokazuje vývin tohto podniku. Na celom Považí, lebo hovoríme dnes o celom Ťači, sú súčasťou takého, takto organizovaného podniku nesmíme. Verím Vám, že niekde by sa mala malo byť vysoká, ale priateľia, je tu haslo: miluj blízkeho svojho, ako seba samého. Vy zamietnanci, všetci sa súhlasíte usilovať obete priniesť, aby sa tento podnik zveladil, lebo na jeho prácu dajá ešte smokoho tíme Ľadí. Povedal som, že sa pamäťame ešte na zadniatky tohto podniku. Dal som si predložiť listinu o vývoji tohto podniku a zistil som, že na zadniaku to bolo zamietaných v ťači len 20 - 30 Ľadí. V prvom polroku svojej existencie zamietal tento podnik 40 - 150 Ľadí, v druhom polroku už 230 a dnes Váš to zamietaný

v Prešpíne 480 ľudí.

Tyčto 480 ľudí sa musí všeobecne starat, aby sa do choto podniku dostali aj ti, menovite mladí ľudia, ktorí sa sem ešte dostat môžu. "ých 20 -30 ľudí, ktorí stáli pri založení tohto podnika, ná náslova o to, že tu dnes je 40 ľudí. Tako sa musíme na veci poskarat, usilovať sa a dávať možnosť", aby sa ľudik mohol ľahšie svedovať. Keď sa oziveme na rady, priečerni náda zamestnanca tohto podnika bola v roku 1940 Kčs 140.- týždeňne, dnes je to Kčs 250.- týždeňne. Uproti roku 1940 je tu teda sväzenie priemiernej mudy o 60%. Čerom toho firma vypláca drahosť výpomoci, čo naznačuje vyplácať a to 4 krát do roka vo výške jednoty, židomnej mudy, teda za platu. Ľahši dáva firma obrevolne finančným zamestnancom príplatky za deti a to ročne takmerne Kčs 110.- a takýchto detí je v tomto podniku 53, a úradníkmi Kčs 150.- a takýchto detí je tu 22. Nezajmite si, že robotníkovi nedáva preto lenko, ako úradníkovi, lebo by sa stavali proti robotníkovi. Čerom tici dostávajú totižto ešte príplatky za deti od Robotnickej sociálnej poisťovne. Tieto podpory na deti činia ročne Kčs 10.566.- U sociálnych výpožičenostíach tohto podnika vedia najlepšie tí, ktorí c. odia na stravu do internátu. Raňajky sú 1.-, obed sú 5.- večera sú 4.- Nechovorím, že je toto vädy mnoho, ale buďme spravodliví, učiníme, že to je z darsa. Pi. ma dopĺňa za každého ľudu, až oč Kčs 10.- dámme "to len preto, že vedúci podniku majú socialistický cit, že titu Važí vedúci robia väčko, čo je v istotách vlády a Strany a pomôcť obyvateľstvu slovenského štátu.

Politika je huncútka vec. V politike sa prejavuje aj zárodné uvedomenie slovenčiny. Za príklad Vá. dávam veľkého slovenského národcu Ľudevítu Štúru, ktorý bol svojim povolením profesor. Bol to tvrdý Slovák a prinášal mnogo četí pre svoj národ. Tento Ľudevit Štúr bol v roku 1946 v Prahe. Tak mi rečali zo ňesa bohaté, milé driečne dievča a on im povedal: Ja som ako politik vystavený väčšajkym nástrahám. Bi-konc miloval novinu, ale miloval som, milujem a miloval budem len svoj slovenský národ. Tako už sú si, redarovali, aby každý Slovák iloval svoj národ, aby prinášal ďalšie, ktoré prinášať musíme dnes väčci. Keď bojovali naši otcovia, vtedy bolo len malo ľudí, ktorí by sa boli otvorené vedeli postaviť za vec slovenského národa. Kolko razy sa Štúr zamyšiel a zuplakal, keď videl, ako málo je inteligencie, ktorá by sa bola poučená za národ. Druhý veľký mán búdite, Bernolák, bol zvyk, ktorý vychotobil slovensku gramatiku, hoci vedel, že bude mat veľké ľaiko ti a prečišok na každom kroku. A predsa ju vydal v presvedčení, že slovenský národ dojdeje vo svojom boji k víťazstvu. Pripustíme, na každom kroku si uvedomujeme, že bolo treba 1100 rokov, kym sme vedeli svoj štát osnoviť. Slovenský štát už bol, ale pre nesúverenosť slovákov sa rospadol a bolo treba 1100 rokov ďalej znova, kedyby kláňať a väčko obetovať, kym nás okolenie bolo tak ľahké, že sa dokázalo jeho obnovy. Želáme si väčci, či sú Slováci alebo nie, väčci, ktorí hýjene na tomto kriánom slovenskom území, aby sa nostať ani jeden taký prípad, ako sa stal v Určech, keď sú hýjenem v rokoch 323 - 412 pred Kristom: tento mŕtre za bieleho dňa eo za, ale ajm lampúrom chogil

po nás. Ľudia boli udivení a myšiel si že sa zbláznil. Jeden malík sa ho odvážil op. tati človeča, čo to robis? A on odpovedal: Hľadám spravodlivého a statučného človeka. V tých časoch nebolo možno v gréckom národe nájsť ani jedného statučného človeka, človeka spravodlivého. My si želáme, aby sme v našom slovenskom štáte museli s lampášom v ruke hľadať človeka nespravodlivého a zlého. V tuto znamen. dievčat a mládenci konajte svoje práce na tom mieste, kde ste postavení a kde sa zdržovať aj v budúcnosti budete. ha stráž!

Prepis z ríčklopianého zármusu XI/1344.